

प्रशासकीय मान्यता

खरीप हंगाम सन २०२५ करीता युरिया व डीएपी
खताचा संरक्षित साठा (Buffer Stock) करुन
ठेवणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : कृवपदुम-२८०१६/४४/२०२५-MAG-१७A

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक

मंत्रालय, विस्तार, मुंबई ४०००३२

दिनांक :- २७ मार्च, २०२५

वाचा:-

१. कृषि विभागाचा शासन निर्णय क्र. राखते २०१२/ प्र.क्र. ३५३/१७-अ, दि. १५/०२/२०१३
२. कृषि आयुक्तालयाचे पत्र क्र. कृआ/ खते/ गुनि ३-४/ बफर /२४-२५/ ४३०१/२०२४, दि. २५/०२/२०२५
३. कृषि विभागाचे शासन पत्र समक्रमांक मंत्रीमंडळ उप समितीच्या दि. १०/०३/२०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त दि. २६/०३/२०२५

प्रस्तावना:

राज्यामध्ये खरीप हंगामात जून, जुलै व ऑगस्ट या कालावधीमध्ये शेतकऱ्यांकडून खताची मागणी, खरेदी व प्रत्यक्ष वापर मोठ्या प्रमाणावर होत असतो. या कालावधीमध्ये निरनिराळ्या कारणामुळे म्हणजेच, मुळातच आवंटन कमी असणे, पाऊस किंवा अतिवृष्टीमुळे रेल्वे वाहतुकीमध्ये अडथळा येणे, रेल्वे रेक वेळेवर उपलब्ध न होणे, खत उत्पादन कारखाने कार्यान्वित नसणे इत्यादीमुळे खताच्या मागणीप्रमाणे पुरवठा करण्यावर विपरीत परिणाम होतो. खरीप हंगाम जून महिन्यापासून सुरु होत आहे. खरीप हंगामातील पेरणीच्या वेळी व उभ्या पिकांना खताचा दुसरा हप्ता देणे यामुळे युरिया व डीएपी खतांच्या मागणीमध्ये वाढ होत असते. शेतकऱ्यांच्या मागणीप्रमाणे खताची उपलब्धता होण्यासाठी खरीप हंगाम २०२५ करीता युरिया व डीएपी खताचा संरक्षित साठा करुन ठेवणे आवश्यक आहे. सदर बाब विचारात घेऊन वाचा येथे नमूद अ. क्र. १ येथील शासन निर्णयानुसार नियुक्त करण्यात आलेल्या मंत्रीमंडळ उपसमितीची दिनांक १० मार्च २०२५ रोजी बैठक पार पडली. सदर बैठकीचे इतिवृत्त वाचा येथे नमूद अ.क्र. ३ येथील शासन पत्रान्वये निर्गमित करण्यात आलेले आहे. सदर बैठकीच्या अनुषंगाने निर्गमित केलेल्या इतिवृत्तानुसार राज्यात खरीप २०२५ मध्ये युरिया व डीएपी खताची पुरेशी उपलब्धता होण्यासाठी संरक्षित साठा करुन ठेवण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

खरीप हंगाम २०२५ मध्ये राज्यातील शेतकऱ्यांना मागणीप्रमाणे व वेळेवर युरिया व डिएपी खतांचा पुरवठा करण्यासाठी युरिया व डिएपी खतांचा संरक्षित साठा (Buffer Stock) करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर प्रयोजनार्थ दि.विदर्भ को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लिमिटेड, नागपूर, दि महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लिमिटेड, मुंबई, महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, मुंबई आणि महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, पुणे यांना खतांचा संरक्षित साठा करण्यास शासनाचे “नोडल एजन्सी” म्हणून नियुक्ती करण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

३. दि.विदर्भ को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लिमिटेड, नागपूर, दि महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लिमिटेड, मुंबई, महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, मुंबई यांना खालीलप्रमाणे खताचा संरक्षित साठा करण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

महामंडळाचे नाव	युरिया (१.०० लाख मे. टन)	डिएपी (०.२५ लाख मे. टन)
महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, मुंबई (५०%)	५०,००० मे. टन	१२,५०० मे. टन
दि महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप. मार्केटिंग फेडरेशन, मुंबई (३०%)	३०,००० मे. टन	७,५०० मे. टन
दि विदर्भ को-ऑप. मार्केटिंग फेडरेशन लि., नागपूर (२०%)	२०,००० मे. टन	५,००० मे.टन

४. महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, पुणे यांनी विनामोबदला संरक्षित खताचा साठा करण्याचे मान्य केल्यामुळे त्यांना प्रायोगिक तत्वावर मंजूर करण्यात आलेल्या एकुण संरक्षित साठ्याच्या (युरिया १ लाख मे.टन व डिएपी ०.२५ लाख मे.टन) प्रत्येकी १०% युरिया व डिएपी खतांचा अतिरिक्त संरक्षित साठा करण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

महामंडळाचे नाव	युरिया	डिएपी
महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, पुणे यांना प्रायोगिक तत्वावर विनामोबदला एकुण मंजूरीच्या अतिरिक्त १०%	१०,००० मे.टन	२,५०० मे.टन

५. युरिया व डिएपी खताचा संरक्षित साठा करण्यास येणारा खर्च खालीलप्रमाणे राहील :-

अ) खरीप हंगाम २०२५ (एप्रिल २०२५ ते ऑगस्ट २०२५) युरिया संरक्षित साठा १.०० लाख मे.टन-
(युरिया प्रती टन दर रु. ५८८९/-)

अ.क्र.	खर्चाचा प्रकार	खर्चाचा तपशील	
		खरीप २०२५ करीता प्रस्तावित दर (प्र.मे.टन) रुपयात	एकूण प्रस्तावित खर्च (प्र.मे.टन) रुपयात
अ)			
१.	उत्तराई	८३.००	८३.००

२.	भराई	८३.००	८३.००
३.	गोदाम भाडे (५ महिन्या करीता)	८८.००	४४०.००
४.	दुय्यम वाहतुक	४८४.००	४८४.००
ब)			
१.	कर्जावरील बँकेचे व्याज (५ महिन्या करीता)	९%	२२०.००
२.	सेवा शुल्क	२%	११७.००
३.	विमा खर्च (५ महिन्या करीता)	०.५०%	३०.००
	एकूण (अ + ब)		१४५७.००

टिप :- प्रस्तावित खर्चा व्यतिरिक्त वस्तु व सेवा कर (GST) अनुज्ञेय दराने अदा करण्यात यावे.

ब) खरीप हंगाम २०२५ (एप्रिल २०२५ ते ऑगस्ट २०२५) डिएपी (DAP) ०.२५ लाख मे. टन साठा करण्यास येणारा खर्च :-
(डी.ए.पी प्रती टन रु.२६८००/-)

अ.क्र.	खर्चाचा प्रकार	खर्चाचा तपशील	
		दर (प्र.मे.टन)	एकूण प्रस्तावित खर्च (प्र.मे.टन)
अ)			
१.	उतराई	८३.००	८३.००
२.	भराई	८३.००	८३.००
३.	गोदाम भाडे (५ महिन्या करीता)	८८.००	४४०.००
४.	दुय्यम वाहतुक	४८४.००	४८४.००
ब)			
१.	कर्जावरील बँकेचे व्याज (५ महिन्या करीता)	९%	१००५.००
२.	सेवा शुल्क	२%	५३६.००
३.	विमा खर्च (५ महिन्या करीता)	०.५०%	१३४.००
	एकूण (अ+ ब)		२७६५.००

टिप :- प्रस्तावित खर्चा व्यतिरिक्त वस्तु व सेवा कर (GST) अनुज्ञेय दराने अदा करण्यात यावे.

६. प्रशासकीय मान्यता खालील अटीच्या अधीन राहून देण्यात येत आहे :-

- उपरोक्त चारही संस्थांनी वरीलप्रमाणे संरक्षित साठा करण्यासाठी युरिया व डिएपी खताची किंमत आगाऊ भरावी.
- महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, पुणे यांनी विनामोबदला संरक्षित साठा करण्याबाबत त्यांची लेखी संमती घेण्याची कार्यवाही आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे यांनी करावी. तसेच महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, पुणे यांना युरिया व डिएपी खताचा संरक्षित साठा करण्यास झालेल्या खर्चाची कोणतीही प्रतिपूर्ती शासनाकडून देण्यात येणार नाही. तसेच संरक्षित साठा दिल्यानंतर दोन महिने त्याच्या कामाचे मुल्यमापन आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे यांनी करावे.

३. या प्रयोजनासाठी उपरोक्त नमूद केलेला खर्च हा अंदाजित असल्याने उपरोक्त प्रमाणे प्रस्तावित केलेला खर्च किंवा प्रत्यक्षात झालेला खर्च यापैकी जी कमी असेल ती रक्कम अदा करण्यात येईल.
४. व्याजाची गणना करताना युरीयाचा दर रु.५८८९/-प्र.मे.टन व डिएपी चा दर रु.२६८००/- प्र.मे.टन इतका धरलेला आहे. संरक्षित साठा करताना दरात बदल झाल्यास ज्या दराने साठा खरेदी होईल त्या दराप्रमाणे व्याजाची गणना करण्यात यावी.
५. गोदाम भाडे व व्याजाची गणना खरीप हंगामासाठी ५ महिन्यांसाठी केलेली आहे. तथापि प्रत्यक्ष साठा ज्या कालावधी करता केला जाईल त्या कालावधीसाठी गोदाम भाडे व व्याज देय राहील.
६. जिल्हानिहाय व नोडल एजन्सी निहाय युरीया व डी.ए.पी. खतांच्या संरक्षित साठ्यांचे नियोजन आयुक्त (कृषि), पुणे यांनी त्यांच्या स्तरावर करावे.
७. सर्व गावांमध्ये युरीया / डिएपी उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने संरक्षित साठ्याच्या गोदामांच्या संख्येत वाढ करण्यात यावी. प्रत्येक मंडळ मुख्यालय तसेच बाजारांच्या मोठ्या गावांमध्ये संरक्षित साठा गोदाम उपलब्ध करावे, जेणेकरून विकेंद्रीत स्वरूपात संरक्षित साठा ठेवला जाईल.
८. संरक्षित साठा करण्यासाठी निवडलेल्या गोदामांची यादी उपरोक्त चारही संस्थांनी संबंधित कृषि विकास अधिकारी/ जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांच्याकडे द्यावी. सदर यादीस संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी/ कृषि विकास अधिकारी यांनी ७ दिवसात मान्यता द्यावी. ७ दिवसात मान्यता न दिल्यास यादीस मान्यता आहे असे गृहीत धरून संरक्षित साठा करण्याची कार्यवाही संबंधित संस्थांनी करावी.
९. संरक्षित साठा करण्याची जबाबदारी ही प्रत्येक जिल्ह्याचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी/ कृषि विकास अधिकारी यांची राहील. खत कंपन्याकडून जिल्ह्यात येणाऱ्या खतांमधून संरक्षित साठ्यासाठी युरीया/ डिएपी उपलब्ध करून दिला जाईल याची दक्षता संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी/ कृषि विकास अधिकारी यांनी घ्यावी.
१०. जिल्ह्यांना आवंटीत केलेला संरक्षित साठा एप्रिल २०२५ पूर्वी तयार न झाल्यास त्याची जबाबदारी जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी/कृषि विकास अधिकारी यांची राहील.
११. संरक्षित साठ्याचे वितरण झाल्यानंतर प्रत्येक महिन्याची देयके नोडल एजन्सीद्वारे पुढील महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत कृषि विभागाकडे सादर करावीत. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचेकडून देयकांची छाननी करून महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत कृषि आयुक्तालयास सादर करावीत.
१२. सदर बाबीकरीता होणारा खर्च खालील लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा :-

मागणी क्रमांक : डी-३

१०५, खते व रासायनिक खते,

(००) (००) (३१) डीएपी व मिश्र रासायनिक खतांचा पुरवठा

करण्यासाठी येणारा खर्च भागविण्याकरिता अर्थसहाय्य (कार्यक्रम)

३३, अर्थसहाय्य (२४०१ ८२०८)

१३. संरक्षित साठा करण्यासाठी येणाऱ्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करताना प्रचलित शासन निर्णय/ नियम/ परिपत्रक यामधील तरतुदीनुसार अंमलबजावणी करावी. कोणत्याही परिस्थितीत कुठलाही शासन नियम/ अधिकारांचा भंग होणार नाही, याबाबत दक्षता घेण्यात यावी.

१४. संरक्षित साठा करण्यासाठी येणाऱ्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करताना संबंधीत सर्व देयकांच्या प्रती शासनास सादर कराव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०३२७१०४७००२६०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राजेश पाध्ये)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. मा.राज्यपाल यांचे अपर मुख्य सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.उपमुख्यमंत्री (सार्वजनिक बांधकाम)(सा.उ.वगळून), यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा. मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६. मा.मंत्री (महसूल), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
७. मा. राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. मा. राज्यमंत्री (ग्रामविकास), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
९. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/ विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई
१०. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
११. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, गोरेगाव, मुंबई
१२. व्यवस्थापकीय संचालक दि.विदर्भ को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लिमिटेड, नागपूर.

१३. व्यवस्थापकीय संचालक दि.महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लिमिटेड, मुंबई.
१४. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, पुणे
१५. प्रधान महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/ नागपूर
१६. कृषि संचालक (नि.व गु.नि.), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१७. कृषि सहसंचालक (आस्थापना), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१८. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
१९. सर्व जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी / कृषि विकास अधिकारी.
२०. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
२१. उप संचालक (खते), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२२. प्रशासन अधिकारी, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२३. वित्त विभाग (व्यय-१ व २, अर्थसंकल्प -१३), मंत्रालय, मुंबई
२४. वित्त विभाग (वित्तीय सुधारणा), मंत्रालय, मुंबई
२५. कार्यासन (२-अ), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२६. १७-अ कार्यासन, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई (निवडनस्ती)